

Muntliga rapporter till nämnden i december 2017

Förslag till beslut

Muntliga rapporter till nämnden i december 2017 läggs till handlingarna efter överförmyndarnämnden Eskilstuna Strängnäs godkännande.

- Rapport från förvaltningen till nämnden
- Rapport med anledning av länsstyrelsens inspektion 2017
- Rapport från fördjupningsområde
- Rapport från möte med föreningarna för ställföreträdare
- Rapport från informationstillfällen för gode män till ensamkommande barn

Enheten för tillsyn
Lisa Wellenius

Rapport från inspektion den 20 september 2017 hos Överförmyndarnämnden Eskilstuna och Strängnäs

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Stockholms län har efter inspektion funnit anledning att kritisera Överförmyndarnämnden Eskilstuna Strängnäs, nämnden, på följande punkter:

- Bristfällig bevakning av årsräkningar i två förmynderskap.
- Passiv handläggning i två ärenden rörande anmälningar om behov av god man.
- Felaktigt beslut i ett förmynderskap.
- Lång handläggningstid för granskning av årsräkningar.

Inledning

Vid inspektion den 20 september 2017 granskade Länsstyrelsen 31 akter. För mer information se bilaga med förteckning över de granskade akterna.

Efter aktgranskningen höll Länsstyrelsen ett sammanträde med nämnden där de frågor som uppstått vid granskningen av akterna behandlades. Vid sammanträdet medverkade Anita Neuhaus från nämnden, Anders Hagander, Elena Arkhipova, Elise Pham Westblom, Lorenzo Diaz Zamora, Marian Aldaham, Åsa Carlsson och Jessica Fredriksson från nämndens kansli samt Lisa Wellenius och Sophie Carlgren från Länsstyrelsen.

I den mån Länsstyrelsen funnit anledning att kommentera nämndens handläggning framgår det av denna rapport, med hänvisning till aktuella aktnummer.

Aktgranskning med kritik

Bristfällig bevakning av årsräkningar i två förmynderskap

I rapporten från Länsstyrelsens inspektion av verksamheten år 2016, dnr 203-32224-2016, kritiserade Länsstyrelsen nämndens handläggning i två förmynderskap (akt 2789 och 13). Förmyndarna hade inte inkommit med årsräkningar och nämnden hade inte vidtagit några åtgärder med anledning av detta.

Vid nuvarande inspektion följde Länsstyrelsen upp detta och det framkom vid granskningen att nämnden inte hade vidtagit några åtgärder för att få in årsräkningarna från förmyndarna. I akt 2789 noterades att det visserligen inkommit en årsräkning för år 2016 som undertecknats av samtliga förordnade förmyndare, men att det fortfarande saknades årsräkningar för år 2013 och 2014 från två av förmyndarna. I akt 13 noterades att föräldrarna fortfarande inte inkommit med årsräkningarna för år 2013 och 2014. Länsstyrelsen är fortsatt

kritisk till att nämnden inte vidtagit några åtgärder i ärendena för att få in årsräkningarna.

Passiv handläggning i två ärenden rörande anmälningar om behov av god man

I rapporten från Länsstyrelsens inspektion av verksamheten år 2016, dnr 203-32224-2016, kritiserade Länsstyrelsen nämndens för långa handläggningstider i ärenden gällande behov av ställföreträdare. Länsstyrelsen har efter inspektionen fått en åiterrapportering från nämnden. Länsstyrelsen har gjort en uppföljande granskning avseende denna ärendetyp. Länsstyrelsen noterade att nämndens handläggning i två ärenden varit passiv.

- Akt 5134 initierades genom en anmälan om behov av god man som inkom den 11 augusti 2016. Kompletterande uppgifter inkom den 21 september 2016, bl.a. läkarintyg. Därefter har nämnden pratat med huvudmannen vid två tillfällen, den 7 september och den 16 november 2016, och av tjänsteanteckningar framgår att huvudmannen då framfört att hen inte vill ha någon god man. därefter, d.v.s. de senaste tio månaderna har det inte hänt något i ärendet.
- Akt 5285 initierades genom en anmälan om behov av god man som inkom den 7 december 2016. Det inkom ett läkarintyg på nämndens begäran, den 12 januari 2017. I läkarintyget skriver läkaren att patienten är i absolut behov av god man och att hon till slut accepterat detta. Därefter har det varit tre telefonsamtal (alla sommaren 2017) med enhetschef på boendet angående att hen har behov av god man och där boendet frågar vad som händer i ärendet. Nämnden har inte själv tagit initiativ till någon åtgärd sedan den begärde in läkarintyget, d.v.s. de senaste åtta månaderna.

Vid sammanträdet framförde nämnden på fråga från Länsstyrelsen att alla rekryteringsförsök ska dokumenteras i akten och att nämnden sedan föregående inspektion har förtydligat denna rutin.

När överförmyndaren tagit emot uppgifter om att en person kan vara i behov av t.ex. god man enligt 11 kap. 4 § föräldrabalken, FB, eller förvaltare ska överförmyndaren, efter utredning, ta ställning till om överförmyndaren ska ansöka om anordnande till tingsrätten, eller om ärendet ska avskrivas. Överförmyndaren har en skyldighet att enligt 5 § förmyndarskapsförordningen (1995:379), FFO, ansöka om ställföreträdarskap till tingsrätten om överförmyndaren får reda på att ett sådant behövs. Överförmyndaren ska handlägga varje ärende där någon enskild är part så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts (se 7 § förvaltningslagen [1986:223], FL). En snabb handläggning av samtliga ärenden hos överförmyndaren är av rättssäkerhetsskäl viktigt för den enskilde, som annars kan riskera att dennes personliga eller ekonomiska förhållanden försämras. Gällande t.ex. anmälningar om behov av förvaltare har Riksdagens ombudsmän, JO, i beslut den 13 maj 2015, dnr 5228-2014, uttalat att det är angeläget att den som är i behov av sådan hjälp kan få den hjälpen utan dröjsmål. Enligt JO bör en sådan anmälan följas av ett ställningstagande från överförmyndaren inom ett par veckor från det att anmälan lämnades in.

Nämndens handläggning i dessa två ärenden har varit mycket passiv och nämnden har inte gjort tillräckligt för att driva dessa ärenden framåt. Länsstyrelsen är därför kritisk till den långa handläggningstiden.

Felaktigt beslut i ett förmynderskap

I akt 2789, angående ett förmynderskap noterade Länsstyrelsen följande. Det är två särskilt förordnande vårdnadshavare samt en medförmyndare förordnade för barnet. Den 11 oktober 2016 har nämnden fattat ett beslut enligt 13 kap. 19 § FB om att medel placerade i en kapitalförsäkring i Folksam ska vara spärrade för uttag, d.v.s. att det krävs ett tillstånd från nämnden för att förmyndarna ska kunna ta ut medlen. Beslutet är endast expedierat till Folksam och är inte försett med någon besvärshänvisning.

13 kap. i FB rör föräldrars förmyndarförvaltning och 14 kap. i FB rör förordnande förmyndares vård av egendom. Enligt 10 kap. 3 § 1 st FB är en särskilt förordnad vårdnadshavare också förmyndare för barnet och träffas enligt bestämmelsens tredje stycke av FB:s regler om förordnade förmyndare.

Bestämmelserna kring om det är möjligt att ta ut pengar från bankkonton utan samtycke från överförmyndare skiljer sig mellan föräldrar och förordnade förmyndare. Lagstiftaren har ansett att det krävs mer kontroll över förordnades ställföreträdares förvaltning av pengar i detta avseende. Enligt huvudregeln för förordnade förmyndare ska det finnas en s.k. överförmyndarspärri d.v.s. det krävs ett samtycke från överförmyndaren för att en förordnad förmyndare ska kunna ta ut pengar som har satts in hos bank eller kreditmarknadsföretag (se 14 kap. 8 § 1 st. FB). Det finns dock undantag och samtycke krävs inte vid uttag av ränta som är upplupen under innevarande och föregående år, eller pengar som behöver hållas tillgängliga för den enskildes uppehälle eller vården av hans egendom om den förordnade förmyndaren vid insättningen gjort förbehåll om att de får tas ut utan överförmyndarens samtycke (se 14 kap. 8 § 2 st. FB).

Nämnden har i sitt beslut den 11 oktober 2016 hänvisat till bestämmelser som rör föräldrar i ett ärende där det endast finns förordnade förmyndare. Länsstyrelsen är kritisk till nämndens handläggning av ärendet i denna del.

Länsstyrelsen vill även påpeka att om nämnden fattar ett beslut om skärpande föreskrifter i enlighet med 13 kap. 19 § FB så ska föräldrarna underrättas om detta och hur beslutet går att överklaga (se 21 § FL).

Lång handläggningstid för granskning av årsräkningar

Länsstyrelsen granskar under år 2017 särskilt handläggningstider för granskning av årsräkningar. Vid granskningen kunde Länsstyrelsen konstatera att det i några av de granskade akterna fanns årsräkningar som nämnden tagit för lång tid på sig att granska.

- I akt 4018, 3506 och 212 inkom årsräkningarna för år 2015 den 29 mars respektive 1 april 2016 och granskades av nämnden mellan den 21 och 25 november 2016.
- I akt 4033 inkom årsräkningen för år 2015 den 14 mars 2016 och den granskades av nämnden den 14 december 2016 enligt uppgifter på dagboksbladet. Årsräkningen förvaras inte i akten. Där finns endast en makulerad årsräkning för år 2015.

- I akt 3892, angående ett godmanskap för ensamkommande barn, inkom årsräkningen för år 2015 den 20 januari 2016 och den granskades av nämnden den 8 september 2017. Det framgår av en tjänsteanteckning att nämnden missat att granska den.
- I akt 208, angående ett förvaltarekap, inkom årsräkningen för år 2014 den 24 februari 2015 och den granskades av nämnden den 5 januari 2016.

Vid sammanträdet framförde nämnden att de avslutade granskningen av årsräkningarna i december föregående år. Angående årets granskning framförde nämnden att ca hälften av årsräkningarna inkom i tid och att ca 80 % av dessa var granskade den sista augusti 2017. Nämnden lämnade inte några uppgifter om hur man låg till med granskningen av de årsräkningar som inte inkommit i tid.

Regeln i 7 § FL om snabb och enkel handläggning ska vara vägledande i samtliga ärenden hos överförmyndaren. En snabb handläggning hos överförmyndaren är av rättssäkerhetsskäl viktig för den enskilde som annars kan riskera att hans eller hennes personliga eller ekonomiska förhållanden försämras. Justitieombudsmannen, JO, har i ett beslut (dnr 5172-2008) anfört följande.

Av utredningen framgår följande. Göran F. gav den 27 februari 2008 in en årsräkning avseende 2007 för granskning till överförmyndaren. Den 17 juli 2008 förelades Göran F. att inkomma med kompletteringar. Granskningen av årsräkningen var slutförd den 8 oktober 2008. Den tid som gick åt för att granska årsräkningen uppgick således till drygt sju månader. Föreläggande om att komplettera årsräkningen skickades först nästan fem månader efter det att årsräkningen hade getts in. Överförmyndaren kan enligt min bedömning inte undgå kritik för långsam handläggning av Göran F:s årsräkning.

Länsstyrelsen är kritisk till nämndens långa handläggningstider för granskning i nämnda ärenden.

Övrig aktgranskning

Oordning i akterna

Länsstyrelsen noterade vid granskningen av akter att vissa årsräkningar som getts in i lösblad inte låg samlade i akten. De låg blandade med andra handlingar exempelvis verifikat och det var ibland svårt att hitta alla delar av en årsräkning. I två akter fann Länsstyrelsen endast första sidan av årsräkningarna för år 2014 (akt 2012) respektive år 2015 (akt 208). Länsstyrelsen noterade även att det i vissa akter även i övrigt var en viss oordning exempelvis i akt 208.

Länsstyrelsen påtalade detta vid sammanträdet och uppmanade nämnden att eftersöka de saknade delarna av årsräkningarna i akterna.

Enligt 17 § FFO ska samtliga handlingar som har getts in till överförmyndaren och som avser ett visst förmyndarskap, godmanskap eller förvaltarekap bevaras och sammanföras till en akt. Till akten ska dessutom fogas kopior av skrivelser i ärendet samt anteckningar om sådana beslut och åtgärder av överförmyndaren som inte framgår av någon annan handling eller av registret. Handlingar som hör till akten ska förvaras ordnade i tidsföljd eller på något annat lämpligt sätt. Länsstyrelsen uppmanar nämnden att se över sina rutiner i detta avseende.

Registrering av ställföreträdarskap

Länsstyrelsen hade inför inspektioner begärt att få en lista över ärenden under uppbyggnad (ärenden rörande att en person har behov av att få en ställföreträdare) och valt ärenden från denna lista. Vid granskningen av dessa akter noterade Länsstyrelsen att två av akterna rörde pågående ställföreträdarskap, akt 5122 avser ett godmanskap och akt 5228 avser ett förmynderskap. Länsstyrelsen uppmanar nämnden att kontrollera att ställföreträdarskapen är korrekt registrerade.

Beslut enligt 12 kap 12 § FB

I akt 1724, angående ett förmynderskap, noterades att nämnden den 2 maj 2017 beslutat följande ”Överförmyndarnämnden beslutar, enligt 12 kap. 12 § föräldrabalken att [moderns namn] ensam ska ansvara för att inlämna årsräkningar avseende förvaltningen av omyndiga dottern [barnets namn] pengar. Detta ska gälla från 2015 och fram till myndighetsdagen. Beslutet kan inte överklagas enligt 20 kap. 4 § 2 st. föräldrabalken”. Bakgrunden till nämndens beslut var att barnets far vistades största delen av sin tid i Asien och var svår att nå.

Länsstyrelsen vill mot bakgrund av detta framföra följande. I 12 kap. 12 § FB uttalas följande.

Om en persons egendom ska förvaltas av fler än en förmyndare, god man eller förvaltare, ska ställföreträdarna utöva förvaltningen gemensamt. Överförmyndaren kan dock besluta att förvaltningen av tillgångarna ska fördelas på visst sätt mellan ställföreträdarna eller att vissa tillgångar ska förvaltas av en av dem ensam. I samband med att rätten förordnar en ställföreträdare kan även rätten meddela ett sådant beslut. Om de som utövar förvaltningen gemensamt inte kan enas om en viss åtgärd, gäller den mening som överförmyndaren biträder. Om det är fråga om en åtgärd som kräver överförmyndarens samtycke, kan samtycke ges till åtgärden även om det finns delade meningar. Överförmyndaren ska dock ge alla dem som har del i förvaltningen tillfälle att yttra sig innan överförmyndaren beslutar i saken.

Enligt Länsstyrelsens mening reglerar 12 kap. 12 § FB hur förvaltningen av tillgångarna ska gå till om det finns flera ställföreträdare. Nämnden kan exempelvis enligt 12 kap. 12 § FB fatta beslut om att ett barns tillgångar endast ska förvaltas av den ena förmyndaren. Om nämnden inte vill fatta ett sådant beslut utan istället endast vill befria en av förmyndarna från skyldigheten att inkomma med årsräkning är det enligt Länsstyrelsens mening 13 kap. 16 § FB som är tillämpligt. Enligt den bestämmelsen får överförmyndaren om det med hänsyn till föräldrarnas och den omyndiges förhållanden, tillgångarnas art eller värde eller omständigheterna i övrigt finns särskilda skäl, befria föräldrarna från skyldigheten att lämna årsräkning eller sluträkning eller besluta att sådana räkningar får lämnas i förenklad form. Länsstyrelsen uppmanar nämnden att se över sina rutiner i detta avseende.

Ansökan om befrielse från redovisning

Länsstyrelsen påtalade vid sammanträdet att det inte krävs en ansökan från ställföreträdaren för att nämnden ska kunna besluta om befrielse från att inge redovisning. Nämnden ska naturligtvis ha ett underlag som visar att det finns grund för att fatta ett sådant beslut, men det finns inga krav i föräldrabalken på att det ska ha inkommit en ansökan.

Övriga frågor

Uppföljning föregående rapport

I föregående rapport fick nämnden kritik för att handläggare på delegation fattade beslut om avslag vid ansökan om byte. Vid sammanträdet svarade nämnden på fråga från Länsstyrelsen att nämnden har ändrat denna rutin.

I de två senaste rapporterna har nämnden fått kritik för sina rutiner vid överlämning av redovisningshandlingar enligt 16 kap. 8 § FB. Nämnden överlämnade bara de senaste fem årens årsräkningar. Vid sammanträdet svarade nämnden på fråga från Länsstyrelsen att nämnden har ändrat denna rutin.

Rapporten är upprättad av Lisa Wellenius och Sophie Carlgren.

Bilaga:

Granskade akter

Kopia till:

Överförmyndarnämnden

Kommunfullmäktige i Eskilstuna och Strängnäs kommun

Kommunstyrelsen i Eskilstuna och Strängnäs kommun

Kommunrevisorerna i Eskilstuna och Strängnäs kommun

Granskade akter

Förmyndarskap

Akt 987, 856, 3499, 2789, 1724, 3506, 4018, 5228 och 13.

Förvaltarskap

Akt 208, 383, 836, 861, 3572 och 4033.

Godmanskap för ensamkommande barn

Akt 4056, 4255 och 3892.

Godmanskap

Akt 4640, 1161, 212, 281, 1429 och 3401.

Anmälan/ansökan om god man/förvaltare

Akt 5287, 5122, 5262, 5285, 4830, 5134 och 5222.